

PROSPECTIE MET INGREEP IN DE BODEM TER HOOGTE VAN DE SITE HEILIG HART LEUVEN AAN DE NAAMSESTRAAT TE LEUVEN (PROV. VLAAMS-BRABANT): ZONE C

NOTA

VERSLAG VAN RESULTATEN

ABO Archeologische Rapporten 1429

Rapport opgemaakt door: Evelien Dirix en Griet Beldé

Mevrouwhofstraat 1a

B-3511 Hasselt

Maart 2021

Projectnummer: 29403

Projectcode OE: 2021B282

COLOFON

Titel

Prospectie met ingreep in de bodem ter hoogte van de site Heilig Hart Leuven aan de Naamsestraat te Leuven (prov. Vlaams-Brabant): zone C.

Auteurs

Evelien Dirix en Griet Beldé

Projectnummer

- 29403 (intern)
- 2021B282 (Agentschap Onroerend Erfgoed)

Plaats en Datum

Aartselaar, maart 2021

Reeks en nummer

ABO archeologische rapporten 1429

ISSN 2406-3940

RAPPORTFICHE

Versies		
Versie	Datum	Status
v0	02/03/2021	Interne draft
v1	02/03/2021	Externe draft / definitieve versie

Projectteam	
<i>Functie</i>	<i>Naam</i>
Projectleider	Anouk Van der Kelen
Business Unit Manager	Toon Moeskops
Kwaliteitscontrole	Anouk Van der Kelen
General Director	Patrick Hambach

INHOUD

DEEL 1 Rapportage	6
1 Inleiding	6
1.1 Administratieve gegevens.....	6
1.2 Re-iteratie archeologienota ID16822	6
1.3 Aanleiding van het onderzoek	11
1.4 Archeologische voorkennis.....	14
1.5 Onderzoeksvragen en doel.....	14
1.6 Vooropgestelde onderzoeksstrategie.....	15
2 Assessment van Zone C: sloopbegeleiding	19
3 Assessment van Zone C	21
3.1 Inleiding	21
3.2 Onderzoeksresultaten	24
3.3 Assessment van vondsten	31
3.4 Assessment van stalen.....	31
3.5 Terugkoppeling onderzoeksvragen.....	31
4 Besluit.....	33
5 Kwaliteitscontrole en ondertekening.....	34
6 Bibliografie.....	35

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: De recentste rthofotomozaïek met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2020)	7
Figuur 2: GRB-kaart met aanduiding van de verschillende zones (Geopunt, 2021)	7
Figuur 3: Synthese van de historische bebouwing en de huidige bebouwing op het projectgebied. (Bron: Geopunt/ABO nv, 2020)	10
Figuur 4: Sloopplan (Bron: initiatiefnemer / ABO nv / CadGIS, 2020).	12
Figuur 5: Snede B van 'HAP' (Bron: initiatiefnemer, 2019).	12
Figuur 6: Plan huidige toestand Zone C (Bron: initiatiefnemer, 2019).	13
Figuur 7: Plan nieuwe toestand Zone C (Bron: initiatiefnemer, 2019).	13
Figuur 8: Indicatieve locatie van de proefputten, weergegeven op het GRB (Bron: Geopunt/ABO nv 2020)	16
Figuur 9: Indicatieve locatie van de proefputten, weergegeven op de meest recente luchtfoto (Bron: Geopunt/ABO nv 2020)	16
Figuur 10: GRB-kaart met aanduiding van de gekende nutsleidingen en de uitgevoerde werkputten (Abo nv, 2021)	17
Figuur 11: Zicht op het gesloopte volume vanuit het noorden richting Hendrik Consciencestraat (Abo nv, 2021)	19
Figuur 12: Opbraak van de bestaande verharding onder begeleiding van een erkende archeologe (Abo nv, 2021)	20
Figuur 13: Algemeen inplantingsplan proefputten, weergegeven op het GRB (Bron: Geopunt 2019)	21
Figuur 14: Algemeen inplantingsplan proefputten, weergegeven op de meest recente luchtfoto 2020 (Bron: Geopunt 2021)	22
Figuur 15: Onderzoeksterrein in noordoostelijke richting (Abo nv, 2021)	22
Figuur 16: Zicht op onderzoeksterrein in noordwestelijke richting, personeelstoegang (Abo nv, 2021)	23
Figuur 17: Detail aanduidingen locatie leidingen (Abo nv, 2021)	23
Figuur 18: Detail verloop rioleringsleidingen (Abo nv, 2021)	23
Figuur 19: Kaart met aanduiding van proefput 1, twee profielen en de hoogtewaarden t.h.v. het maaiveld en in het vlak (Abo nv, 2021)	24
Figuur 20: Profiel 1 (Abo nv, 2021)	25
Figuur 21: Profiel 2 (Abo nv, 2021)	26
Figuur 22: Overzicht proefput 1, vlak 1 (Abo nv, 2021)	27
Figuur 23: Kaart met aanduiding van proefput 1, twee profielen en de hoogtewaarden t.h.v. het maaiveld en in het vlak (Abo nv, 2021)	28
Figuur 24: Locatie proefput 2 (Abo nv, 2021)	28
Figuur 25: Proefput 2, profiel 3 (Abo nv, 2021)	29
Figuur 26: Profielput 2, vlak 1 (Abo nv, 2021)	30

DEEL 1 RAPPORTAGE

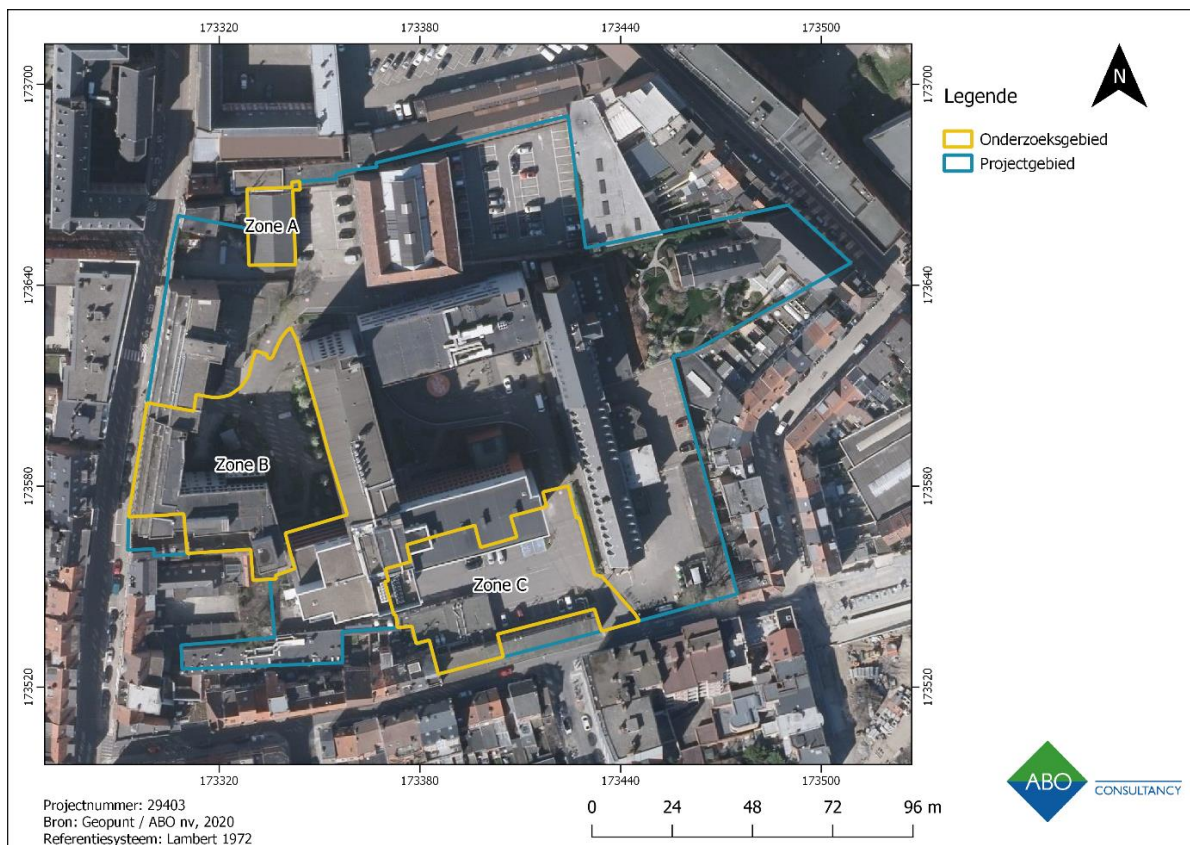
1 INLEIDING

1.1 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

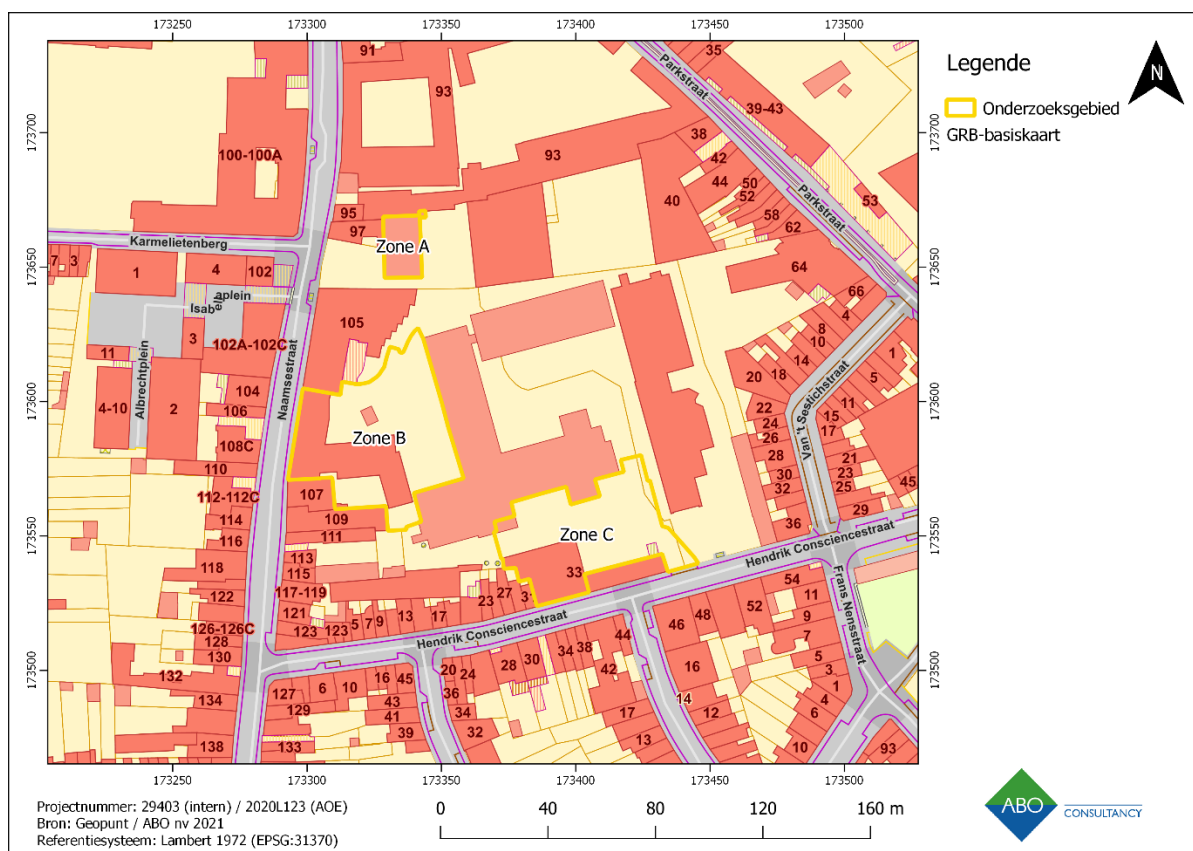
Projectcode: 29403	Onroerend Erfgoed: 2021B282
ISSN-nummer	2406-3940
Erkend Archeoloog	ABO nv
Erkenningsnummer	OE/ERK/Archeoloog/2017/000167
Naam + adres onderzoeksgebied	Masterplan H.H. Leuven
- straat + nr.:	Naamsestraat 105-107 (zone B), Hendrik Consciencestraat 33 (zone C)
- postcode :	3000
- fusiegemeente :	Leuven
- land :	België
Lambertcoördinaten (EPSG:31370)	xMin: 173292.67 xMax: 173508.89 yMin: 173522.81 yMax: 173690.57
Kadaster	
- Gemeente :	Leuven
- Afdeling :	2
- Sectie :	C
- Percelen :	340s en 352y
Onderzoekstermijn	Maart 2021
Oppervlakte	2.118,68m ²

1.2 RE-ITERATIE ARCHEOLOGIENOTA ID16822

In de archeologienota met ID 16822 werd door ABO nv in 2020 een bureauonderzoek uitgevoerd waaruit bleek dat het onderzoeksgebied (Zones A, B en C) archeologisch potentieel had voor bewoning vanaf de 14de eeuw en later. Op basis van landschappelijke en archeologisch/historische gegevens kon een inschatting gemaakt worden van de aard en ouderdom van eventuele archeologische vindplaatsen ter hoogte van het onderzoeksgebied.

Figuur 1: De recentste rthofotomosaïek met aanduiding van het onderzoeksgebied. (Bron: Geopunt, 2020)

Figuur 2: GRB-kaart met aanduiding van de verschillende zones (Geopunt, 2021)

Het onderzoeksgebied bevindt zich aan de Naamsestraat en Hendrik Consciencestraat, in het zuidelijke stadsgedeelte van Leuven. Dit gebied wordt doorsneden door de Dijle en omgeven door de 'Zandleem- en leemstreek' en de 'Brabantse Leemstreek'. De ondergrond ter hoogte en in de wijdere omgeving van het projectgebied wordt gekarteerd als uitsluitend OB.

De Inventaris Onroerend Erfgoed meldt dat het onderzoeksgebied gelegen is buiten een voorlopig of tijdelijk beschermde archeologische site, maar binnen een vastgestelde archeologische zone in het stedelijk gebied van Leuven. Op een ruimere schaal bevindt het projectgebied zich binnen de vastgestelde archeologische zone 'Historisch stadscentrum van Leuven' (ID 11901).¹ Het noordelijke gedeelte van het projectgebied werd vanaf 1842 ingenomen door een klokkengieterij, een privéwoning met annex poortgebouw aan de Naamsestraat, in opdracht van A.L.J. Van Aerschot. De klokkengieterij die op enige afstand van de Naamsestraat werd gebouwd, brandde uit in 1895 waardoor kort erna de gehele site particulier verkocht werd. In 1899 werd de site in gebruik genomen als 'Stadsschool n°6', een gemeenteschool voor jongens. De privéwoning aan de Naamsestraat werd omgevormd tot directeurswoning, op de locatie van de voormalige gieterij rees een nieuw schoolgebouw en tussen de gebouwen in werd een derde volume opgetrokken dat dienst deed als gymnasium, naar het ontwerp van stadsarchitect Eugène Frische. Alle bestaande gebouwen zijn vastgesteld als bouwkundig erfgoed ('*Klokkengietershuis en Stadsschool n°6*'). Zowel het overgebleven poortgebouw ('Klokkengietershuis, Stadsschool n°6: poortgebouw') en schoolgebouw ('Klokkengietershuis, Stadsschool n°6: schoolgebouw') zijn beschermd als monument.² De voormalige directeurswoning werd recent gesloopt. Enkel de voorgevel van de eerste bouwlaag bleef bewaard en behoort niet tot de bescherming of vaststelling. De gehele site van het huidige Ziekenhuis behoort toe aan erfgoedcluster '2. Middeleeuwse stadskern en poortstraten'.³

Het post-Romeinse Leuven groeide vanuit een kleine nederzetting in de 9de eeuw, met een kern rond de 'Oude Borgh' in het moerassige gebied rond het latere Groot Begijnhof en de Sint-Kwintenskerk, naar een middeleeuwse stad vanaf de 12de eeuw met een bloeiende lakenhandel naar een grootstad met de oprichting van de universiteit in het begin van de 15de eeuw. Reeds in de 12de eeuw was de eerste cluster uitgebreid naar het oosten toe waardoor de Naamsestraat al vroeg in de historie van de stad een belangrijke verkeersader was. De straat veranderde naar een belangrijke interne toegangsweg met de bouw van de tweede stadsomwalling in de 14de eeuw, ter hoogte van de huidige stadsring (Naamsepoort). Er was reeds in deze middeleeuwse periode langs de Naamsestraat bebouwing en bewoning aanwezig. Het is pas met de eerste cartografische bron van Deventer in ca. 1550 dat hier een eerste voorzichtig bewijs voor is. De kaart 'Iovanium vulgo Loven' uit 1648 van Joannis Blaeu toonde een opvallende vierkantige structuur ter hoogte van Zone A. ***Het kan een mogelijke aanduiding zijn van het 'Klooster van de Ongeschoeide Karmelieten' of zogenaamde 'Tacet' dat zich op die locatie bevond, tegenover de Karmelietenberg.*** Volgens archiefonderzoek van stadsarchivaris Van Even werd het gebouw opgericht in 1602 onder het toezicht van aartshertogen Albert en Isabella en door het initiatief van broeder Thomas (geboortenaam Dio Sanchez d'Avila), een Spaanse karmeliet. Als locatie werd een terrein aan de Naamsestraat tegenover de Karmelietenberg gekozen. Een tweede toegang was voorzien vanuit de huidige Parkstraat. Het klooster werd voorzien van een kerk voor Sint-Albert in een 'moderne' hoog-Gotische stijl.⁴ Volgens verder archiefonderzoek door Van Even werd het klooster opgeheven op 27 november 1797. Op 21 juli 1797 werden de meubels openbaar verkocht. ***De karmelieten werden beloofd door twee Jacobijnen om het klooster opnieuw aan te kopen. Dit gebeurde niet waardoor de***

¹ Agentschap Onroerend Erfgoed, 'Historische stadskern van Leuven'.

² Agentschap Onroerend Erfgoed, 'Klokkengietershuis en Stadsschool n° 6'.

³ Stad Leuven, 'Pand in een erfgoedcluster verbouwen'.

⁴ Van Even, *Louvain monumental ou Description historique et artistique de tous les édifices civils et religieux de la dite ville*, 1860, 260.

gebouwen stilaan gesloopt en vervangen werden door particuliere woningen. De Sint-Albert kerk werd gesloopt in 1799. Van Even vermeldt dat anno 1860 nog een klein gedeelte van de voorgevel aan de Naamsestraat bewaard was.⁵

In het achterliggende L-gebouw op de voormalige locatie van het klooster aan de Naamsestraat, zullen vanaf 1878 de Zusters Franciscanessen van de Heilige Familie hun intrede nemen.⁶ De topografische kaart van 1891 van Leuven toont een uitbreiding van de L-vormige kloostervleugel tot een U-vorm. Er verschijnt geen bebouwing op de locatie aan de Henri Consciencestraat maar wel de aanleg van de Van't Sestichstraat. Het noordelijke gedeelte van het projectgebied werd volgens de geschreven bronnen vanaf 1842 ingenomen door een klokkengieterij, een privéwoning met annex poortgebouw aan de Naamsestraat, in opdracht van A.L.J. Van Aerschot. De klokkengieterij die op enige afstand van de Naamsestraat werd gebouwd, brandde uit in 1895 waardoor kort erna de gehele site particulier verkocht werd.⁷ De cartografische bronnen tussen 1842 en 1895 kunnen deze beschrijvingen echter niet bevestigen of ontkennen. Enkel het bestaande poortgebouw aan de Naamsestraat dient nog als getuige. In 1899 werd de site in gebruik genomen als 'Stadsschool n°6', een gemeenteschool voor jongens. De privéwoning aan de Naamsestraat werd omgevormd tot directeurswoning, op de locatie van de voormalige gieterij rees een nieuw schoolgebouw en tussen de gebouwen in werd een derde volume opgetrokken dat dienst deed als gymnasium, naar het ontwerp van stadsarchitect Eugène Frische.⁸ In 1922, na de Eerste Wereldoorlog, namen de Belgische Zusters Franciscanessen van het Heilig Hart het klooster over, verbouwden het en richtten een ziekenhuis, kraamkliniek en verpleegsterschool (est. 1943) op.⁹

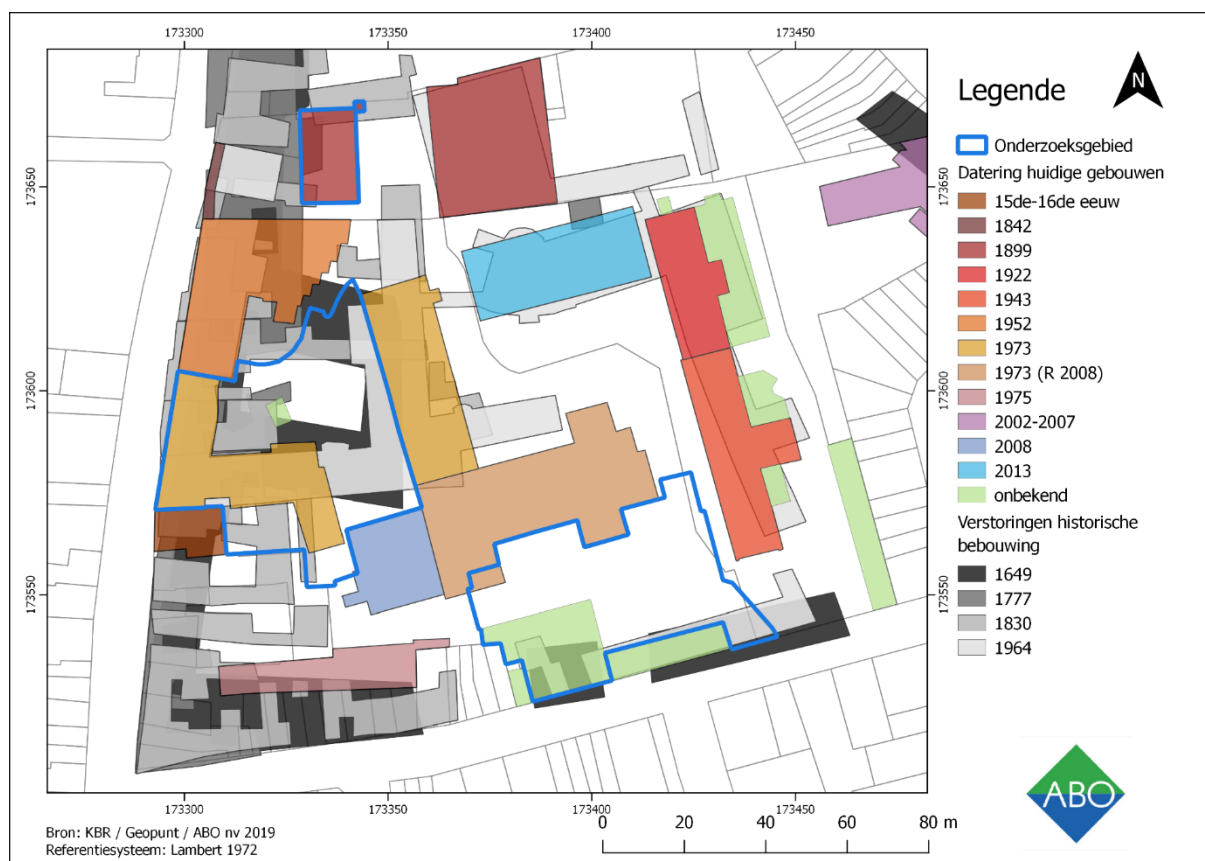
⁵ Ibid.

⁶ Eijt, *In dienst van de zieken*, 271; Van Even, *Louvain monumental ou Description historique et artistique de tous les édifices civils et religieux de la dite ville*, 1895, 498–99; Mondelaers, 'Bescherminingsdossier Naamsestraat nr. 99-101. Toegangspoort en voormalig klassengebouw van School nr. 6'.

⁷ Mondelaers, 'Bescherminingsdossier Naamsestraat nr. 99-101. Toegangspoort en voormalig klassengebouw van School nr. 6'.

⁸ Ibid.

⁹ Ibid.

Figuur 3: Synthese van de historische bebouwing en de huidige bebouwing op het projectgebied. (Bron: Geopunt/ABO nv, 2020)

Een *opmetingsplan uit 1964* toont een gecombineerd ‘moederhuis’ en ‘kliniek’ aan de Naamsestraat met bijkomend een L-vormige ziekenhuisvleugel. Het noordelijke gedeelte van deze bijkomende vleugel is nog een restant van het Karmelietenklooster. De kaart vermeldt echter ‘af te breken klooster’. Naar het westen toe is de vleugel verbonden met een polygonale kapel aangebouwd aan de kloostergang van het klooster. Aan de zuidgevel van het klooster toont de kaart de opleidingsschool voor verpleegsters. De schoolgebouwen in het noordelijke gedeelte zijn nog steeds aanwezig. Aan de Henri Consciencestraat was eveneens een volume opgetrokken dat nog overeenkomt met de contouren van het huidige gebouw (washuis). Centraal op het projectgebied staat de uitbreiding aan de L-vormige vleugel beschreven als ‘oud gebouw’. Dit is een tweede nog resterende kloostervleugel van het Karmelietenklooster. Het opmetingsplan wordt bevestigd op de topografische kaart van 1981. De locatie aan de Parkstraat is nog steeds onbebouwd. In 1984 sloot de school haar deuren en kwamen de gebouwen een jaar later in het bezit van het ziekenhuis.¹⁰ De huidige L-vormige A- en B-gebouwen dateren van 1973. Nochtans verschijnen ze pas op de topografische kaart van 1989. Samen met de bouwphase in 1973 werd de voormalige ‘kliniek’ (rechterkant aan de Naamsestraat) vervangen door een nieuwbouw. In de jaren 1990-2000 veranderde weinig aan de bebouwing op de site. Tussen 2002 en 2007 werd het nieuwe klooster opgericht aan de Parkstraat 64. In 2013 werd het nieuwe O-gebouw opgericht op de locatie van de kloosterkapel.

Samengevat kan vastgesteld worden dat het projectgebied een hoge bebouwingsgraad in zones A en B had vanaf de tweede helft van de 16de eeuw tot heden. Pas na de intrede van de Zusters Franciscanessen van het Heilig Hart in 1922 begon de inname van het tuingedeelte in het stratenblok en aan de huidige Hendrik Consciencestraat (zone C). Volgens de 16de- en 17de-eeuwse cartografische

¹⁰ Ibid.

bronnen was vooral de straatzijde aan de Naamsestraat en Parkstraat dichtbebouwd, terwijl de zijde van de Henri Consciencestraat ongeroerd bleef. Over de exacte locatie van het Karmelietenklooster is er onenigheid tussen de kaart van Blaeu van 1649 en de Ferrariskaart. Enkel archeologisch bodemonderzoek kan helderheid hierin brengen.

Het archeologische potentieel van het projectgebied wordt als hoog beschouwd vanwege het feit dat het terrein geleidelijk bebouwd werd tussen 1550 en 2013 en een geringe verstoring veroorzaakt werd door de fundaties. Hierdoor is er een grotere kans dat oudere archeologische resten of sporen bewaard intact bewaard zijn gebleven. De wijdere omgeving rondom het projectgebied (ca. 500m) kent 42 CAI meldingen. Het overgrote deel kan verbonden worden aan het stedelijk weefsel van Leuven vanaf de middeleeuwen tot het einde van de 19de eeuw. Enkel de Romeinse vondsten ten noordoosten van het projectgebied zijn hier een uitzondering op en tonen reeds oudere bewoningsvormen aan.

De werken beperken zich in de **eerste fase** tot de sloop van de bestaande gebouwen in zones A, B en C (beschreven in hfst 2 toekomstige werken) inclusief funderingen en in het geval van de onderkelderde delen van het voormalige ziekenhuis tot juist onder het funderingsniveau. Voor de sloop van de bestaande gebouwen is de kans op wetenschappelijke kennisvermeerdering aldus matig. In de **tweede fase** worden de gebouwen en verhardingen gezet in zones B en C. In Zone B wordt na de sloop een nieuwbouw gezet met een -1 kelderdiepte die de diepte van de huidige bebouwing overschrijdt. In de zuidoostelijke en zuidwestelijke hoeken van Zone B zullen infiltratiekratten op een diepte van 180 tot 300cm geïnstalleerd worden. In Zone C wordt na de sloop een nieuwbouw zonder onderkeldering gebouwd, op een maximale verstoringsdiepte van 150cm-MV. De directe omgeving van de nieuwbouwwerken in zones B en C worden voorzien van asfaltering en lokale groene zones.

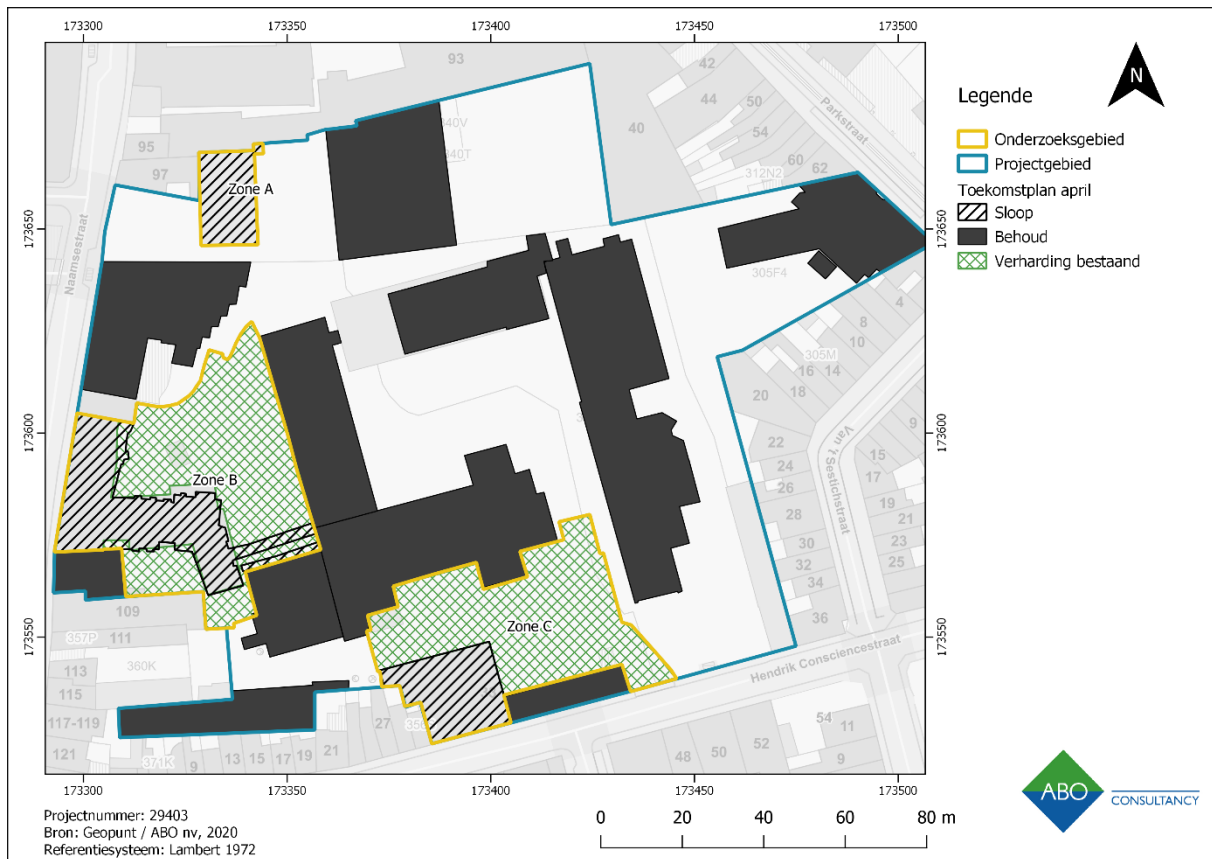
Het terrein bevindt zich op een locatie met een hoog potentieel voor het aantreffen van archeologisch erfgoedwaarden. De verstoringsdiepte van de toekomstige ingrepen overschrijdt lokaal de diepte van de huidige constructies. Wegens het potentieel tot kennisvermeerdering voor verschillende archeologische periodes en de bedreiging ervan door de toekomstige werken werd verder onderzoek met ingreep in de bodem geadviseerd.

1.3 AANLEIDING VAN HET ONDERZOEK

De initiatiefnemer plant de sloop van enkele bestaande gebouwen op de site, dat neerkomt op een bodemingreep van ca. 1.689,05m², gecombineerd zones A, B en C (Figuur 4). In een tweede fase plant de initiatiefnemer twee nieuwe gebouwen in Zones B ('Gebouw C') en C ('Gebouw K'). Zone C is 2.118,68m².

Fase 1: sloop bestaande gebouwen

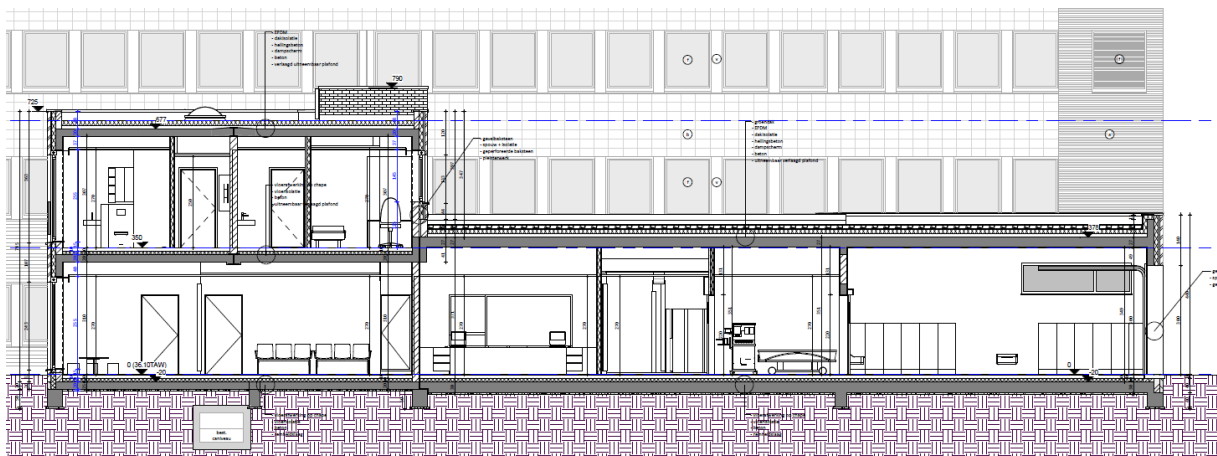
Aan de Hendrik Consciencestraat wordt 'Gebouw K' gedeeltelijk gesloopt, inclusief de vloerplaat onder het maaiveld. Hierbij worden gas- en waterleidingen die een verbinding maken met de Hendrik Consciencestraat gevrijwaard. De asfaltering in de noordoostelijke hoek van zone C zal uitgenomen worden voor de geplande werken. Dit zal een maximale verstoring van 50cm-MV inhouden.

Figuur 4: Sloopplan (Bron: initiatiefnemer / ABO nv / CadGIS, 2020).

Fase 2: nieuwbouw / groene zone / verharding

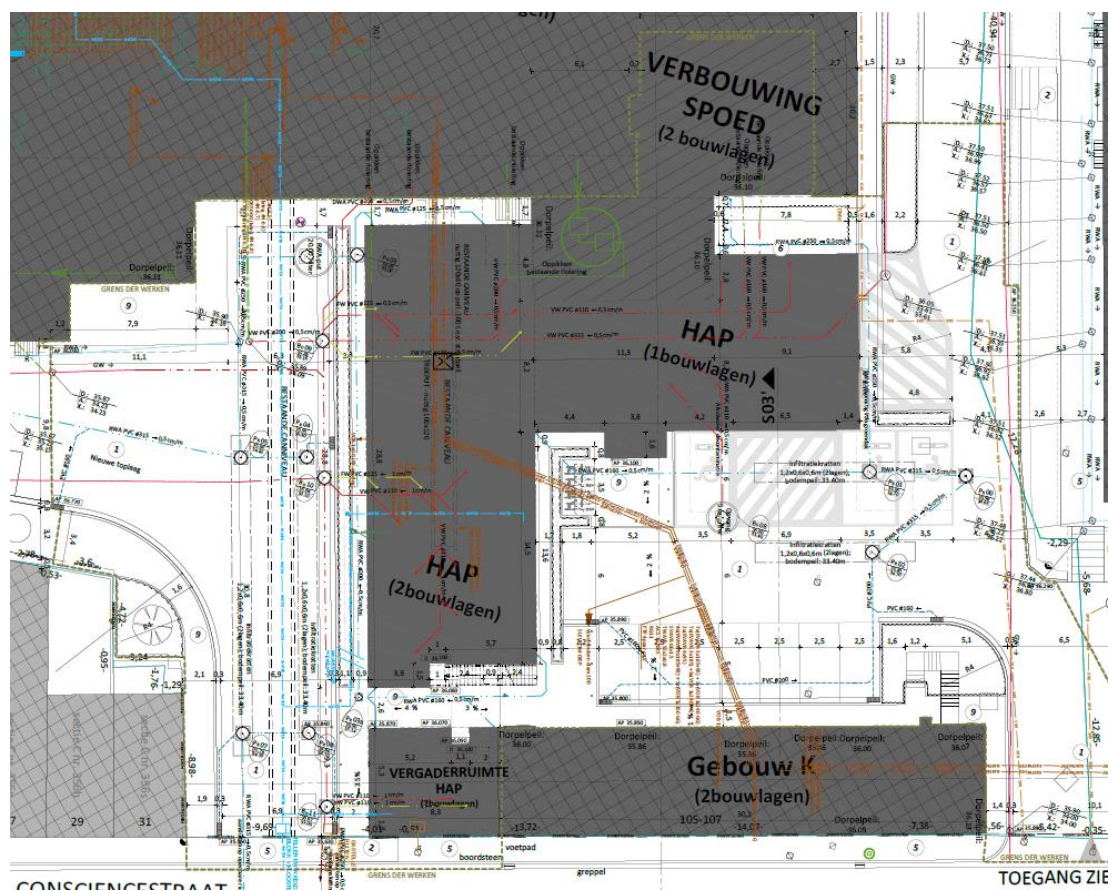
Voor de uitbouw van de bestaande spoedddienst, zal op de locatie van 'Gebouw K' een nieuwbouw zonder kelder gerealiseerd worden. De sloop van 'Gebouw K' gebeurt tot op vloerniveau, gezien het een gebouw betreft zonder kelder. Aan de zuidoostelijke gedeelte werd de verharding uitgebroken. Het HAP gebouw betreft een nieuwbouw bestaande uit verschillende onthalen, lokalen en wachtruimtes. Dit gebouw zal geen kelder bevatten en de funderingsplaten van dit gebouw komen op -50cm-MV. De funderingszolen zullen een combineerde en totale diepte hebben van ca. 95cm-MV. Rekening houdende met de archeologische buffer komt dit neer op een maximale impact van ca. 150cm-MV.

Figuur 5: Snede B van 'HAP' (Bron: initiatiefnemer, 2019).

Figuur 6: Plan huidige toestand Zone C (Bron: initiatiefnemer, 2019).

Figuur 7: Plan nieuwe toestand Zone C (Bron: initiatiefnemer, 2019).

1.4 ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

Het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem, in de vorm van een bureauonderzoek, dat reeds werd uitgevoerd voor het onderzoeksgebied heeft als projectcode **2020C297 (AN 2020)** en **ID16822**. Het besluit van het verslag van resultaten hiervan is opgenomen in deel 1 van dit rapport.

1.5 ONDERZOEKSVRAGEN EN DOEL

1.5.1 SLOOPBEGELEIDING

De bestaande structuren in zones A, B en C mogen zonder archeologische begeleiding tot op het maaiveld worden verwijderd. Daarna worden deze activiteiten onder begeleiding van een erkend archeoloog uitgevoerd om schade aan eventuele archeologische resten te vermijden. Tijdens het daaropvolgende onderzoek wordt de gaafheid van de archeologische niveau geëvalueerd. De sloopfase onder het maaiveld wordt fotografisch gedocumenteerd. Aangetroffen vondsten, sporen en of oudere fundaties dan het huidige gebouw worden geregistreerd, gedocumenteerd en later geïnterpreteerd. De erkend archeoloog kan ter plaatse tot bijkomende maatregelen beslissen.¹¹

1.5.2 PROEFPUTTEN

De geplande werken zullen een impact hebben op de archeologische lagen van het bodemarchief. Het doel van dit onderzoek zal succesvol zijn bereikt als op basis van een representatieve sampling (*de facto* 12.5% oppervlakte) van het terrein door middel van proefputten voor het volledige terrein volgende onderzoeksvragen zijn beantwoord overeenkomstig het bekrachtigde programma van maatregelen met ID 16822:

1. Zijn er grondsporen aanwezig?
2. Zijn er artefacten aanwezig?
3. Kan een ruimtelijke afbakening gemaakt worden van de zones met archeologische sporen of artefacten?
4. Kunnen archeologische vindplaatsen op basis van het sporen/artefactenbestand in tijd, ruimte en functie afgebakend worden? Waarom?
5. Kan het vindplaatstype (bewoning, economisch, funerair, religieus, militair) worden bepaald op basis van de aard van de contexten en/of het vondstmateriaal? Waarom?
6. Wat zegt de landschappelijke ligging (reliëf, bodemtype, geologische eenheid en hydrologie) van de archeologische erfgoedwaarden over het vroegere landgebruik volgens een synchroon en diachroon perspectief?
7. Wat is de impact van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief?
8. Is er mogelijkheid tot behoud *in situ* en zijn er eventueel maatregelen nodig om aan het behoudsprincipe te voldoen?

¹¹ Dirix, 'Archeologische evaluatie van het bodemarchief van de site Heilig Hart Leuven aan de Naamsestraat te Leuven (prov. Vlaams-Brabant). Programma van maatregelen.', p. 8.

9. Indien behoud *in situ* van het archeologisch erfgoed onmogelijk of onwenselijk is in het kader van de geplande bodemingrepen: kan een afbakening gemaakt worden van bepaalde delen van het terrein die voorafgaand aan de werkzaamheden moeten onderzocht worden?
10. Zijn er structuren/sporen die bijzondere aandacht verdienen bij evt. vervolgonderzoek?
11. Welk kennispotentieel heeft de archeologische site op regionaal niveau en in breder perspectief?

Op basis van de antwoorden op de onderzoeksvragen zal de erkend archeoloog eventueel verder vlakdekkend onderzoek sturen.

1.6 VOOROPGESTELDE ONDERZOEKSSTRATEGIE

1.6.1 SLOOPBEGELEIDING

In functie van het stratigrafisch onderzoek dienen conform het bekrachtigde Programma van Maatregelen met ID 16822 de sloopwerken van het bestaande gebouw begeleid te worden. Bovengrondse structuren mogen gesloopt worden zonder begeleiding. De vloerplaat mag in principe uitgenomen worden onder begeleiding van een archeoloog. De exacte datum van deze werken worden nauwgezet afgesproken tussen ABO nv en de initiatiefnemer, architect en aannemer.

1.6.2 PROEFPUTTEN

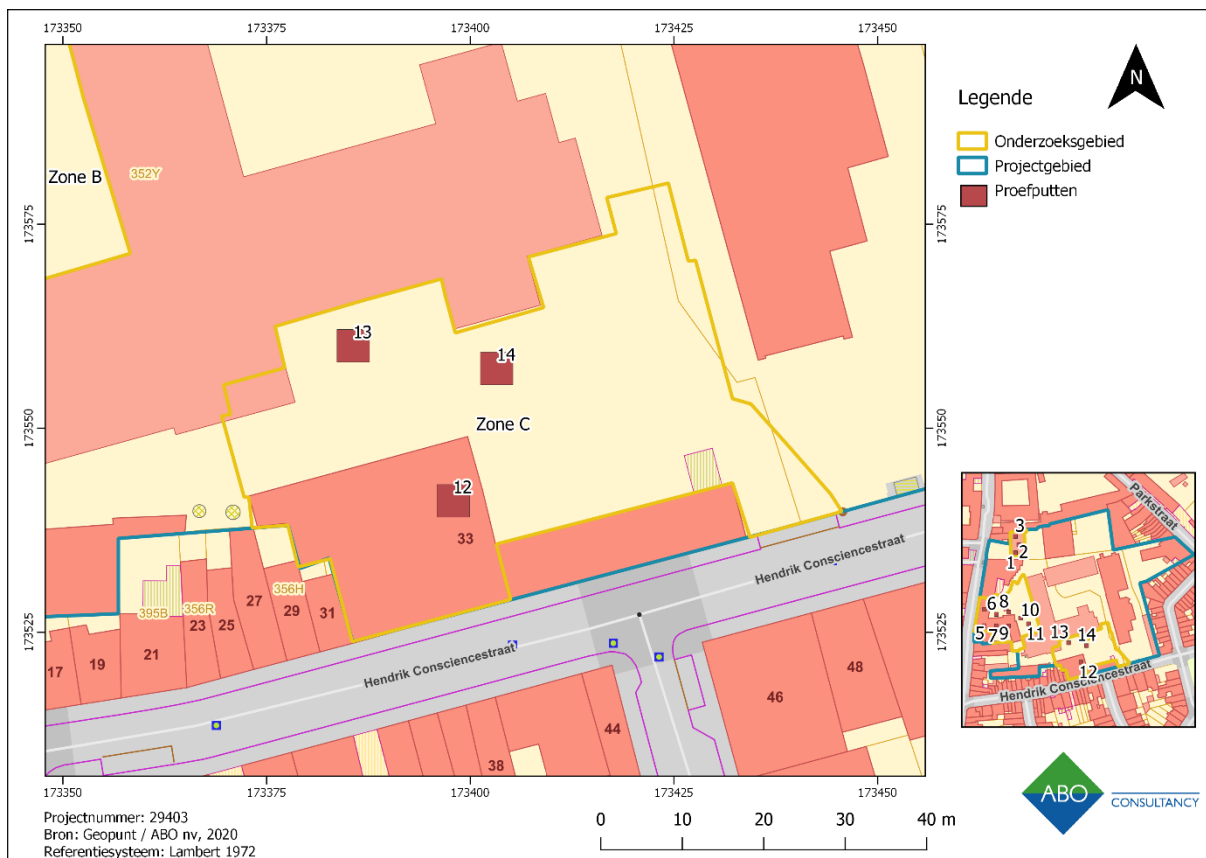
1.6.2.1 STRATEGISCHE LOCATIES PROEFPUTTEN

In functie van het stratigrafisch onderzoek dienen conform het bekrachtigde programma van maatregelen met ID16822 op weloverwogen locaties proefputten aangelegd te worden (Figuur 8). De erkend archeoloog bepaalt de grootte in functie van het aangetroffen spoor, maar houdt hierbij rekening met de bepalingen in de CGP.

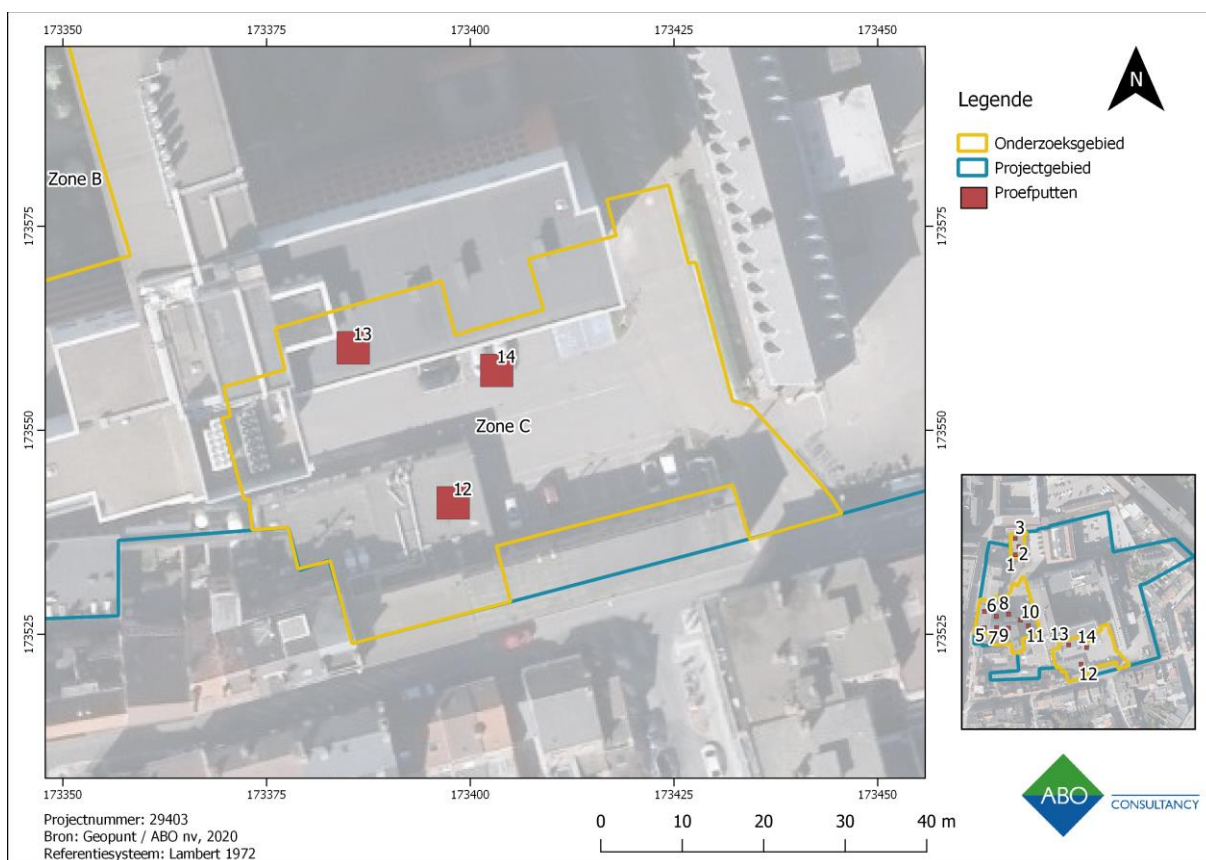
Hiertoe lijkt de aanleg van drie proefputten, gezien de complexe stratigrafie, de meest aangewezen methode om een inzicht te verkrijgen in de historische bebouwingslagen op deze locatie. Initieel werden er drie proefputten geschrinkt in een noord-zuid-oriëntatie voorzien. Bij de bepaling van deze locatie werd op voorhand rekening gehouden met aanwezige nutsleidingen die behouden moeten blijven.

1. Proefput 12 wordt voorzien in de oostelijke zijde van het bestaande 'Gebouw K'. Bij de uitvoering moet rekening gehouden worden met een bufferafstand met het te behouden volume aan de Hendrik Consciencestraat ten oosten van de proefput. Op deze locatie is de nieuwbouw gepland.
2. Proefput 13 wordt centraal in de huidige open ruimte tussen 'Gebouw K' en 'Gebouw B' geplaatst. Op deze locatie is de nieuwbouw gepland.
3. Proefput 14 wordt voorzien in de huidige open ruimte tussen 'Gebouw K' en de spoeddienst. Op deze locatie is de nieuwbouw gepland.

Ter plaatse werd echter vastgesteld dat er zich ter hoogte van Proefput 13 een rioolleiding bevindt. Deze proefput kon echter niet naar willekeur verplaatst worden gezien het dense leidingennet ter hoogte van de parking van de spoeddienst van het ziekenhuis. Proefput 13 kon en mocht onder geen beding uitgevoerd worden en verviel hierdoor (Figuur 10).

Figuur 8: Indicatieve locatie van de proefputten, weergegeven op het GRB (Bron: Geopunt/ABO nv 2020)

Figuur 9: Indicatieve locatie van de proefputten, weergegeven op de meest recente luchtfoto (Bron: Geopunt/ABO nv 2020)

Figuur 10: GRB-kaart met aanduiding van de gekende nutsleidingen en de uitgevoerde werkputten (Abo nv, 2021)

1.6.2.2 AANLEG VLAK

Het vlak wordt aangelegd conform het bekrachtigde Programma van Maatregelen met ID 16822.¹² Het veldwerk wordt dermate georganiseerd dat er efficiënt en wetenschappelijk verantwoord wordt opgegraven (cf. Code van Goede Praktijk). Er wordt gestreefd naar een maximale afstemming van kranen en grondverzet enerzijds en opgravingsploeg(en) anderzijds. Er moeten maatregelen genomen worden tegen overlast door regen- en/of grondwater, die niet schadelijk zijn voor het bodemarchief.

De afgraving gebeurt door een graafmachine, met kantelbak waarvan de bakbreedte minstens 1,8 m bedraagt. Er worden kleinere graafbakken of een mini-graver voorzien om puinvullingen/ verstoringen machinaal te verwijderen. Opgelegde opgravingsvlakken mogen niet betreden worden met de kraan en/of ander zwaar materieel. Hier wordt rekening gehouden met de veiligheidsvoorschriften met betrekking tot het graven van putten.

De proefputten worden overeenkomstig de aangetroffen sporen en structuren aangelegd in verschillende niveaus tot op de natuurlijke bodem en worden dan ook beschouwd als een beperkte opgraving. De bestaande verhardingspakketten worden weggenomen. Hierna wordt onder archeologische begeleiding laagsgewijs afgegraven. De diepte wordt bepaald door de diepte van de afdekkende lagen.

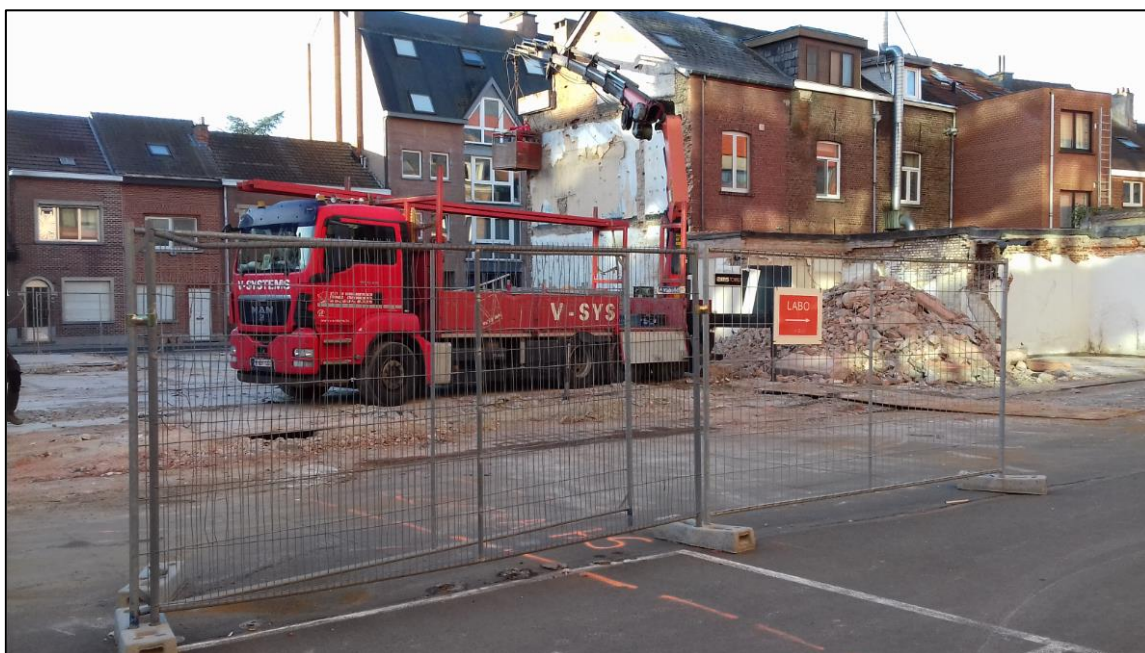
¹² DIRIX E., Archeologische evaluatie van het bodemarchief van de site Heilig Hart Leuven aan de Naamsestraat te Leuven (prov. Vlaams-Brabant) ABO Archeologische rapporten 1399 (2020C297).

Indien meerdere vlakken moeten worden aangelegd, wordt het bovenliggende vlak steeds volledig afgewerkt vooraleer er verdiept wordt. Stenen structuren worden niet uitgebroken, tenzij dit noodzakelijk is voor het verder onderzoek.

2 ASSESSMENT VAN ZONE C: SLOOPBEGELEIDING

Zoals in het Programma van Maatregelen voorgesteld werd een proefputtenonderzoek uitgevoerd ter hoogte van de Hendrik Consciencestraat 33 te Leuven, aan de Heilig Hart site. De resultaten van dit onderzoek worden hieronder toegelicht. In eerste instantie werd fase 1 uitgevoerd met name een sloopbegeleiding.

Het bestaande gebouw in de zuidelijke helft van het onderzoeksgebied werd gesloopt tot op de verharding. Op 24 februari werd ter plaatse van de geplande proefputten de verharding verwijderd onder begeleiding van een erkend archeoloog. De verharding bestond deels uit asfalt en deels uit klinkers. Onder de klinkers bevond zich een dikke laag beton (cf hfst. 3.2.2).

Figuur 11: Zicht op het gesloopte volume vanuit het noorden richting Hendrik Consciencestraat (Abo nv, 2021)

Figuur 12: Opbraak van de bestaande verharding onder begeleiding van een erkende archeologe (Abo nv, 2021)

3 ASSESSMENT VAN ZONE C

3.1 INLEIDING

Zoals in het Programma van Maatregelen voorgesteld werd een proefputtenonderzoek uitgevoerd ter hoogte van de Hendrik Consciencestraat 33 te Leuven, aan de Heilig Hart site. De resultaten van dit onderzoek worden hieronder toegelicht. Er werden twee proefputten uitgevoerd (PP1 en 2/ initieel PP12 en 14). Proefput 3, initieel Proefput 13 kon vanwege de aanwezige leidingen niet aangelegd worden (cf. hfst. 1.6.2) (Figuur 13-Figuur 18).

Figuur 13: Algemeen inplantingsplan proefputten, weergegeven op het GRB (Bron: Geopunt 2019)

Figuur 14: Algemeen inplantingsplan proefputten, weergegeven op de meest recente luchtfoto 2020 (Bron: Geopunt 2021)

Figuur 15: Onderzoeksterrein in noordoostelijke richting (Abo nv, 2021)

Figuur 16: Zicht op onderzoeksterrein in noordwestelijke richting, personeelstoegang (Abo nv, 2021)

Figuur 17: Detail aanduidingen locatie leidingen (Abo nv, 2021)

Figuur 18: Detail verloop rioleringsleidingen (Abo nv, 2021)

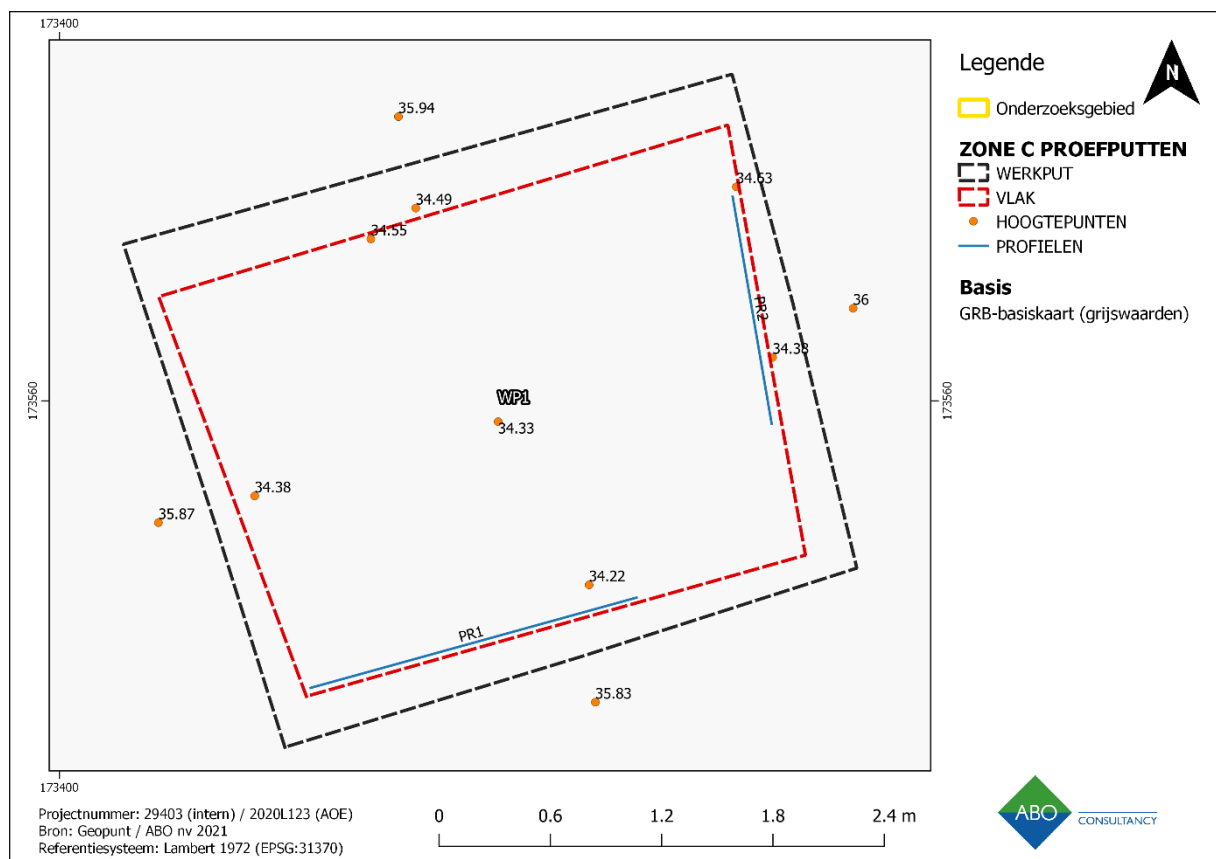
3.2 ONDERZOEKSRESULTATEN

De inplanting van de proefputten week af van het bekrachtigde programma van maatregelen met ID16822. Zoals hierboven beschreven verviel proefput 3 vanwege een rioolleiding en de onmogelijkheid om de put te verplaatsen vanwege het dichte leidingennet langs de spoeddienst van het Heilig Hart Ziekenhuis.

Om de diepte van het archeologisch vlak te bepalen, werd de kraan steeds begeleid door minstens één erkende archeoloog. Beide proefputten werden laagsgewijs verdiept tot ca. 1,50 m-mv. De geplande verstoringsdiepte situeert zich op 1 m-mv, waardoor er 0,50 m buffer is voorzien bij de diepteanleg van de proefputten.

3.2.1 PROEFPUT 1

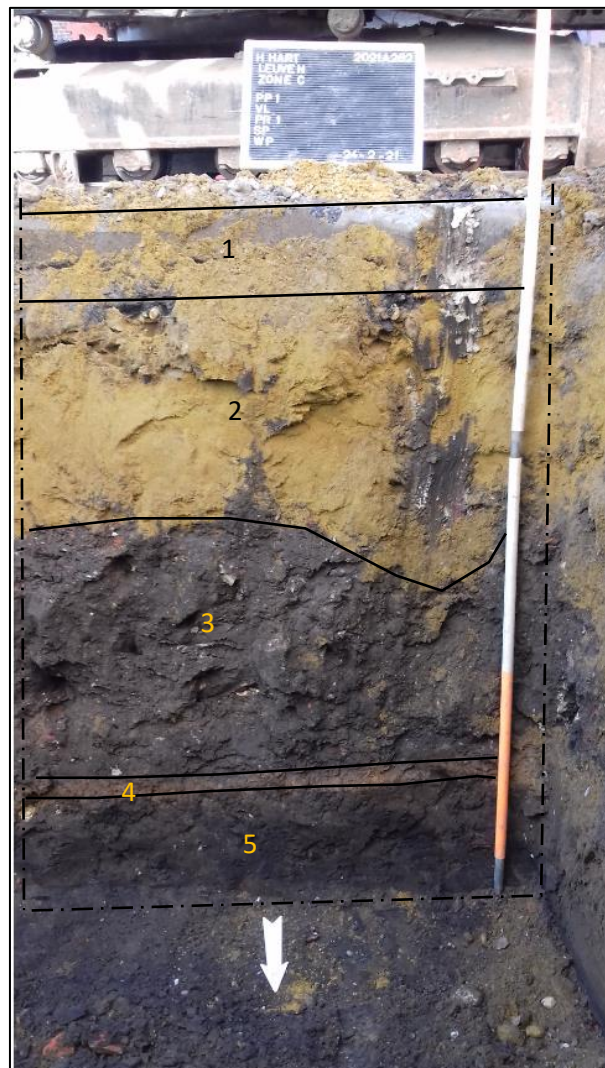
Proefput 1 situeert zich centraal aan de noordzijde van het onderzoeksterrein. Er werden in deze proefput twee profielen aangelegd. Profiel 1 aan de zuidzijde en profiel 2 aan de oostzijde van de put (Figuur 19).

Figuur 19: Kaart met aanduiding van proefput 1, twee profielen en de hoogtewaarden t.h.v. het maaiveld en in het vlak (Abo nv, 2021)

In profiel 1 werden vijf lagen geregistreerd. De bovenste laag was een verhardingslaag die zich situeerde tussen 0 en 0,20 m-mv. De laag eronder, tussen 0,20 en 0,80 m-mv bestond uit homogeen beige aanvulzand. Onder deze laag tussen 0,80 en 1,30 m-mv bevond zich een dik pakket donker grijsbruin heterogeen zand met mortel- en baksteenfragmenten, tegelfragmenten, glas en metaal. Onderaan deze laag zat een bruin homogeen bandje van ca. 5 cm. De onderste laag tot 1,50 m-mv was donker grijsbruin zand met weinig baksteen-en mortelbrokjes en zeer weinig glas. Het is niet met zekerheid te zeggen of dit ook een verstoringslaag betreft.

Profiel 1 vertoont een diepgaande verstoring van de bodem tot op minimum 1,50 m-mv (Figuur 20).

Figuur 20: Profiel 1 (Abo nv, 2021)

Profiel 2 aan de oostzijde van de proefput vertoont eenzelfde beeld als profiel 1. Links in het profiel werd een buffer bewaard, vanwege de aanwezigheid van een actieve stroomkabel.

De bovenste laag tussen 0 en 0,15 m bestaat uit verharding in asfalt. Deze laag was aangelegd op een bed kiezels en keien tot op 0,40 m-mv. Laag 3 tussen 0,40 en 0,80 m-mv bestond uit homogeen aanvulzand. De onderste laag tussen 0,80 en 1,50 m-mv was opgebouwd uit heterogeen donker grijsbruin zand met veel baksteenfragmenten, en in mindere mate mortelresten, tegelfragmenten, en metaal. Het is niet duidelijk of het om plaatselijk gewoelde grond gaat of om van elders aangevoerde grond.

Net als in profiel 1 is de bodem verstoord tot op minimum 1,50 m-mv. Dat betekent dat de bodem er op zijn minst 0,50 m dieper verstoord is dan de geplande verstoringsdiepte tot op 1 m-mv (Figuur 21).

Figuur 21: Profiel 2 (Abo nv, 2021)

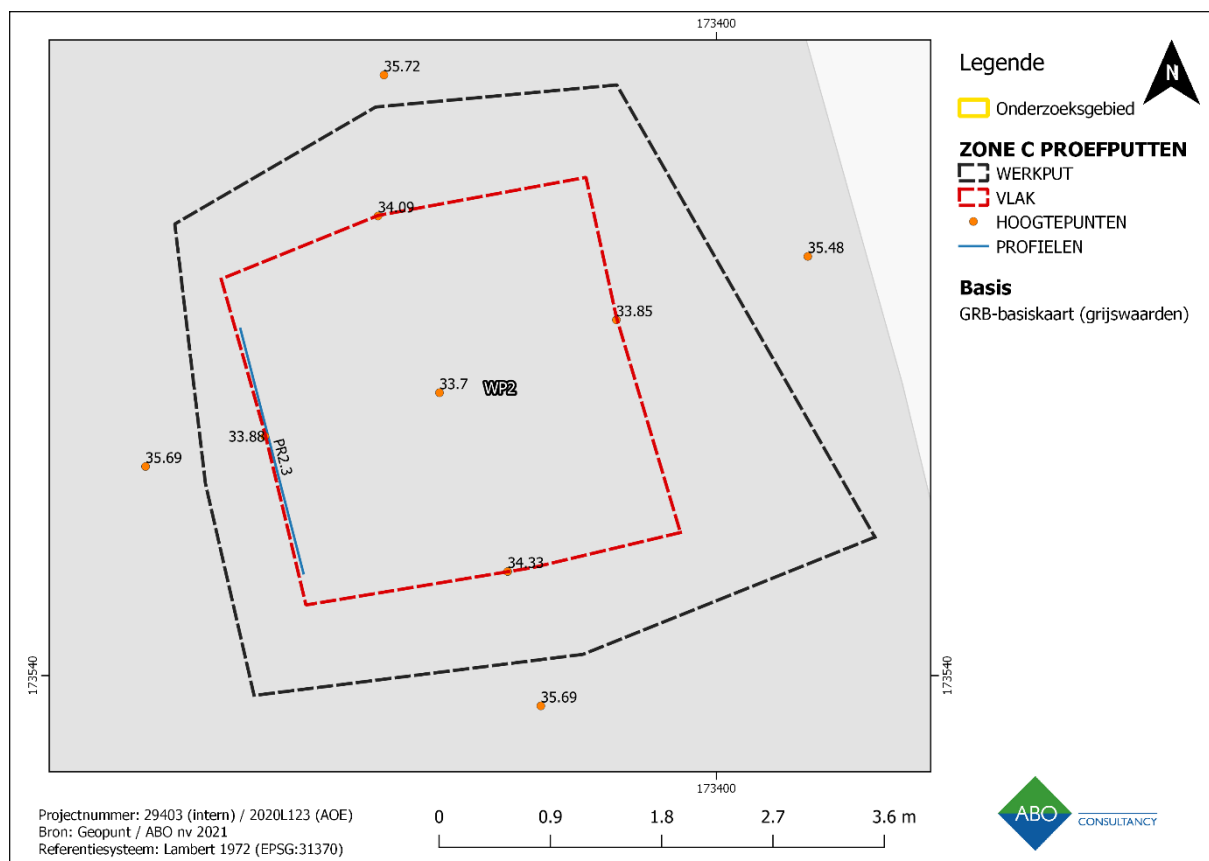
Het maaiveld situeerde zich op ca. 35,8 m-TAW. Het vlak werd aangelegd op ca. 34,3 m-TAW of 1,50 m-mv. Het vlak bestond uit een heterogene donker grijsbruine puinlaag. De C-horizont werd niet bereikt (Figuur 22). Vermoedelijk werd de ondergrond er in de 20ste eeuw verstoord bij het nivelleren van het terrein in het kader van de aanleg van de huidige parking. Ook de aanwezigheid van de vele leidingen binnen het onderzoeksgebied hebben de bodem aangetast.

Figuur 22: Overzicht proefput 1, vlak 1 (Abo nv, 2021)

3.2.2 PROEFPUT 2

Proefput 2 werd aangelegd aan de zuidelijke zijde in de westelijke helft van het onderzoeksgebied ter hoogte van de voormalige bebouwing. Er werd één profiel aangelegd aan de zuidkant, profiel 2.3 (Figuur 23).

Figuur 23: Kaart met aanduiding van proefput 1, twee profielen en de hoogtewaarden t.h.v. het maaiveld en in het vlak (Abo nv, 2021)

Figuur 24: Locatie proefput 2 (Abo nv, 2021)

Profiel 3 bestond bovenaan uit een laag betontegels van ca. 0,05 m op een gewapende betonlaag van 0,25 m dik. De tweede laag tussen 0,30 m en 1,50 m-mv bestond uit een donkerbruine puinlaag met baksteenresten, en weinig betonfragmenten en plasticresten. De moederbodem werd in het profiel niet bereikt (Figuur 25).

Aan de zuidzijde van de werkput liep van oost naar west een betonnen leidingkoker.

Ter hoogte van profielput 2 was de bodem verstoord tot op 1,50 m-mv.

Figuur 25: Proefput 2, profiel 3 (Abo nv, 2021)

Ter hoogte van proefput 2 situeerde het maaiveld zich op ca. 35,7 m-mv. Het vlak werd aangelegd op ca. 33,7 m-mv of 2 m-mv. De put werd 0,50 m te diep aangelegd vanwege de grote puinbrokken. Aan de oostzijde werd in het vlak de overgang naar de C-horizont bereikt. Wegens instortingsgevaar vanwege het puin kon aan deze zijde echter geen profiel aangelegd worden. Er kan geconcludeerd worden dat de bodem ter hoogte van proefput 2 verstoord was tot op ca. 2 m-mv en dat de C-horizont zich op dit niveau situeerde. In het vlak werden geen sporen aangetroffen (Figuur 26).

Figuur 26: Profielpuut 2, vlak 1 (Abo nv, 2021)

3.2.3 BESLUIT

Ter hoogte van het onderzoeksgebied werden in totaal proefputten aangelegd met als doel de stratigrafische opbouw van het terrein te onderzoeken. In beide putten werd vastgesteld dat de oorspronkelijke bodemlagen er verstoord zijn tot tussen 1,50 m-mv (proefput 1) en 2 m-mv (proefput 2). In proefput 2 werd de C-horizont bereikt op 2 m-mv. Er werden geen sporen aangetroffen.

Vermoedelijk werd de bodem ter hoogte van het terrein langs de Hendrik Consciencestraat in Leuven diepgaand verstoord bij de bouw van de 20ste eeuwse bebouwing en de aanleg van de parking, maar ook door de aanleg van allerhande leidingen ten behoeve van het Heilig Hart Ziekenhuis.

3.3 ASSESSMENT VAN VONDSTEN

Tijdens het vooronderzoek werden er geen archeologische vondsten aangetroffen.

3.4 ASSESSMENT VAN STALEN

Wegens de afwezigheid van sporen werden er geen staalnamen gedaan.

3.5 TERUGKOPPELING ONDERZOEKSVRAGEN

Onderstaande onderzoeksvragen zijn afkomstig uit het Programma van Maatregelen van het eerder uitgevoerde bureauonderzoek.

- Zijn er grondsporen aanwezig?
 - Er zijn geen grondsporen aanwezig
- Zijn er artefacten aanwezig?
 - Er werden geen vondsten gedaan.
- Kan een ruimtelijke afbakening gemaakt worden van de zones met archeologische sporen of artefacten?
 - Niet van toepassing
- Kunnen archeologische vindplaatsen op basis van het sporen/artefactenbestand in tijd, ruimte en functie afgebakend worden? Waarom?
 - Niet van toepassing
- Wat zegt de landschappelijke ligging (reliëf, bodemtype, geologische eenheid en hydrologie) van de archeologische erfgoedwaarden over het vroegere landgebruik volgens een synchroon en diachroon perspectief?
 - Niet van toepassing
- Wat is de impact van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief?
 - Ter hoogte van zone C zal na de sloop van gebouw K' een nieuwbouw gerealiseerd worden zonder kelder. De funderingsplaten van het gebouw worden aangelegd op 0,50 m-mv. De funderingszolen zullen de bodem lokaal verstoren tot op maximum 0,95m-mv. Ten gevolge van compactie kan de bodem er geraakt worden tot op maximum 1,50 m-mv.
- Is er mogelijkheid tot behoud *in situ* en zijn er eventueel maatregelen nodig om aan het behoudsprincipe te voldoen?
 - Niet van toepassing.
- Indien behoud *in situ* van het archeologisch erfgoed onmogelijk of onwenselijk is in het kader van de geplande bodemingrepen: kan een afbakening gemaakt worden van bepaalde delen van het terrein die voorafgaand aan de werkzaamheden moeten onderzocht worden?

- Niet van toepassing;
- Zijn er structuren/sporen die bijzondere aandacht verdienen bij evt. vervolgonderzoek?
 - Niet van toepassing
- Welk kennispotentieel heeft de archeologische site op regionaal niveau en in breder perspectief?
 - Gezien het gebrek aan sporen en vondsten ten gevolge van diepgaande verstoringen is er weinig tot geen kennispotentieel op regionaal niveau.

4 BESLUIT

Het vooronderzoek ter hoogte van zone C langs de Hendrik Consciencestraat 33 bestond initieel uit drie proefputten. Gezien de aanwezigheid van een actieve rioleringsbuis ter hoogte van de voorziene proefput 3 en daar deze niet op een andere plaats ingeplant mocht worden vanwege de vele actieve leidingen op het terrein konden er slechts twee proefputten onderzocht worden.

Het vooronderzoek (proefput 1 en 2) bracht geen archeologische waarden aan het licht. In de twee uitgevoerde proefputten kon vastgesteld worden dat de oorspronkelijke bodemlagen vernietigd waren tot respectievelijk 1,50 m-mv en 2m-mv. Wellicht kwam deze verstoring tot stand in de 20ste eeuw bij de bouw van gebouw K' en de bijhorende parking. Ter hoogte van de parking in zone C verliep een dicht netwerk van allerhande leidingen in functie van het Heilig Hart Ziekenhuis wat de ondergrond tevens danig geroerd heeft.

Op basis van deze vaststellingen wordt verder vervolgonderzoek dan ook niet zinvol geacht en wordt het terrein vrijgegeven.

5 KWALITEITSCONTROLE EN ONDERTEKENING

Naam	Functie	Handtekening	Datum
Patrick Hambach	General Director		3 maart 2021
Toon Moeskops	Business Unit Manager		3 maart 2021
Anouk Van der Kelen	Archeoloog/ Kwaliteitsverantwoordelijke		3 maart 2021

6 BIBLIOGRAFIE

Bogemans F., 1996: *Kaartblad 23: Mechelen. Toelichtingen bij de quartairgeologische kaart van België – Vlaams gewest*. Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie, Brussel.

Dirix E., Archeologische evaluatie van het bodemarchief van de site Heilig Hart Leuven aan de Naamsestraat te Leuven (prov. Vlaams-Brabant) ABO Archeologische rapporten 1399 (2020C297).

Geopunt Vlaanderen 2019: Basiskaarten (Luchtfoto 2017, GRB) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 1 maart 2021).

Van Ranst E & Sys C., 2000, *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaarten van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*, Laboratorium voor bodemkunde, Universiteit Gent, Gent.

